LEOŠ JANÁČEK

đurđa otržan Komorna glazba

eseji

Opus Leoša Janačeka namijenjen komornim sastavima gotovo da bi po broju (manje od desetak) bio i zanemariv kada se upravo u tom dijelu njegova opusa njemu ne bi zrcalile najjezgrovitije karakteristike njegovog skladateljskog creda *i naravi.*

U prvoj polovici života, do 47 godine, prošao je najtradicionalnije zamisliv glazbeni odgoj za jednog Moravca. Češka je glazba počela zborskim pjevanjem još u desetom stoljeću i to je trajno njegovala, poglavito u crkvenom bogoslužju, a Leoš je započeo kao pjevač u crkvenom zboru. Time je upio sklad narodnog melosa, govornog fraziranja i naučio zanat. Uslijedilo je sakupljanje glazbenog narodnog blaga koje će Janaček njegovati također trajno prilagođavajući melodiju instrumenata melodijskoj pozadini govora koje bi čuo u svojoj okolini i potom pažljivo bilježio. Tu je nastavljač Dvořaka, koji je simfonijsku pjesmu "Zlatni kolovrat" skladao bez teksta ali u potpunosti tako da bi se na svaku notu mogao pjevati tekst bajke koju poema iznosi. Tako već okruživši se u potpunosti klimom "Moje domovine", krenuo je i stazom kvarteta i Smetaninog "Iz moga života". Dva kvarteta koja je skladao su također priče: Prvi na Tolstojevu novelu "Kreutzerova sonata", a drugi je slika doživljaja opisanih u 900 pisama svojoj kasnoj ljubavi Kamili Stösslovoj koju je upoznao 1917. godine. To je otprilike i vrijeme kad doživljava priznanje i uspjeh, što mu daje izuzetan poticaj i zamah za stvaranje. Tada vrlo poznati i cijenjeni Sukov i Nedbalov Češki kvartet začudo nije ga nagnao na daljnje pisanje za taj sastav.

Janačeku su više ležali puhaći instrumenti pa su sekstet "Mladi" i "Capriccio za komorni sastav s klavirom za lijevu ruku" ostali uspješni prijelazni oblici između malog komornog sastava i "Sinfoniette" za sinfonijski orkestar. Najuspješnija komorna skladba po mom sudu, budući da se kod Janačeka uvijek radi o intenzitetu istog stila, a ne transformacijama, je "Bajka za violončelo i klavir".

Spomenimo i "Concertino", najkasnije Janačekovo djelo iz 1926. godine, malo je to remekdjelo, ne u općem smislu, već u okviru njegovog stvaralačkog razvoja; koliko je od "Sinfoniette" naučio i kako je to primijenio na manji odabir instrumenata te u tretmanu klavira. Janaček možda ipak nije bio genij kao Smetana, ali je Smetanine težnje realizirao na visoko kvalitetan i orginalan način. Bez svojih prethodnika, Janaček bi sa svojim konzervativizmom u slogu, ostao daleko iza jednog Straussa u europskoj glazbi, ali ona specifična kvaliteta melodije i visoka razina skladateljske tehnike, kao i ravnoteža u koncipiranju cjeline, ovako otvaraju Janačeku važno mjesto u glazbi prve polovice XX. stoljeća.